

GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATOK

- **Gyermekjóléti alapellátások:** gyermekjóléti szolgáltatás, gyermekek napközbeni ellátása, gyermekek átmeneti gondozása.
- A személyes gondoskodást nyújtó ellátások biztosítása az önkormányzatok kötelező feladata.
- Magyarországon közel 200 ezer veszélyeztetett kiskorú él.
- A személyes gondoskodást igénylő ellátások igénybevétele önkéntesen történik.
- A gyermekjóléti szolgálatok által gondozott gyermekek száma 2014-ben 140 ezer volt.
- Családsegítő központot az önkormányzatoknak kétezer fő feletti lakosság-szám esetén biztosítaniuk kell.
- 2016-tól a családsegítés csak gyermekjóléti szolgáltatással integráltan – egy szervezeti és szakmai egységben – működhet.
- A gyermekjóléti szolgálatok száma tervek szerint 2016-tól a jelenlegi 48-ról 198-ra nő.

A Kormány [T/7402.](#) számú, egyes szociális, gyermekvédelmi, családtámogatási tárgyú és egyéb kapcsolódó törvények módosításáról szóló törvényjavaslat – mások mellett – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, valamint szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény módosítására irányul. A módosítás egyik célja gyermekjóléti szolgálatok és családsegítő központok megerősítése. Jelen Infojegyzet a gyermekjóléti szolgálatok helyzetét tekinti át.

A gyermekvédelmi intézményrendszer célja a gyermekvédelem gyakorlati megvalósítása, működésének biztosítása, a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, veszélyeztetettségének megelőzése, hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítása. A gyermekek védelmét Magyarországon pénzügyi, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint a törvényben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják.

JOGSZABÁLYI HÁTTER

A gyermekjóléti alap- és szakellátások törvényi szabályozásának főbb kereteit több jogszabály alkotja. Az [Alaptörvény](#) vonatkozó részein túl a [2011. évi CCXI. sarkalatos törvény](#) a családok védelméről a hatósági ügyintézés egyszerűsítését, a szolgáltatások igénybeviteléhez szükséges ügyintézési teher könnyítését tűzte ki célul.

[1997. évi XXXI. törvény](#) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról ismerteti a gyermekvédelmi gondoskodás egyes formáit, fő szabályait. A [1993. évi III. törvény](#) a szociális igazgatásról és szociális ellátásról foglalja magába önkormányzattól igénybe vehető pénzügyi és természetbeni ellátásokat, a nyújtható szociális alapszolgáltatásokat, és a szakosított ellátási formákat. A családsegítés feladatait a szociális ellátásokról szóló törvény, a gyermekjóléti szolgálat és központ feladatait pedig a gyermekek védelméről szóló törvény tartalmazza.

A törvényi rendelkezések végrehajtásához született a [149/1997. \(IX.10.\) Korm. rendelet](#) a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról, a [331/2006. \(XII. 23.\) Korm. rendelet](#) a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről. A [15/1998. \(IV.30.\) Nm rendelet](#) a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről; és a [1/2000. \(I.7.\) SzCsM rendelet](#) a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről az intézményi működés szabályait foglalja magába.

GYERMEKVÉDELMI INTÉZMÉNYRENDSZER

A gyermekvédelem rendszerét a gyermekvédelmi törvény szétválasztja a **szolgáltatási feladatokat** és **hatósági feladatokat** végző intézményekre.

A szolgáltatások köre **alapellátásra** és **szakellátásra** tagolódik. A települési önkormányzat feladata a gyermekvédelem helyi ellátó rendszerének kiépítése és működtetése, a területén lakó gyermekek ellátásának biztosítása. Lakosságszám függvényében biztosít – a 2015-ös törvénymódosítás szerint – **családsegítő központot** (kétezer fő felett), **bölcsődét** (tízezer fő felett), **gyermekek átmeneti otthonát** (húszezer lakos felett), **családok átmeneti otthonát** (harmincezer lakos felett), **gyermekjóléti központot** (negyvenezer lakos felett).

Az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv (**Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság**) biztosítja az otthont nyújtó ellátást, az utógondozói ellátást és a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást.

A hatósági feladatokat a **gyámhatóság** biztosítja. Gyámhatóság a **fővárosi és megyei kormány-hivatal** szakigazgatási szerve, 2015. április 1-étől új néven a **fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatalának** szakigazgatási szerve, valamint a **települési önkormányzat jegyzője**. A gyámhatósági hatáskörök a járási hivatalok létrejöttével változtak, ide integrálódott a városi gyámhivatal. 2015. április 1-étől a gyámhatóság bizonyos feladat- és hatáskörei a települési önkormányzat jegyzőjéhez kerültek vissza.

Szociális és gyámhivatal feladatait 2015. április 1-étől többek közt a szociális feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal vette át. Feladat és hatásköre illetékességi területéhez tartozó települési önkormányzat jegyzőjének és a járási szint szakmai irányításának ellátása, felügyelete; gyermekvédelmi intézmények működésének engedélyezése és tevékenységük ellenőrzése, gyermekvédelmi, gyermekjóléti szolgáltatók tevékenységét ellenőrzése.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ellátja a gyermekek védelmét biztosító feladatok ágazati irányítását. A minisztérium háttérintézménye a 2012-ben létrejött **Szociális és Gyermekvédelmi**

Főigazgatóság. Feladata a minisztériumi intézmények fenntartása és működtetése, valamint az állam által átvett intézmények fenntartása és működtetése, az országos szociális, illetve gyermekjóléti, gyermekvédelmi módszertani feladatok ellátása.

GYERMEKJÓLÉTI ELLÁTÁSOK

A személyes gondoskodást nyújtó ellátásoknak két típusa van, gyermekjóléti **alapellátások** (a gyermek családban való nevelkedésének elősegítése, veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése, megszüntetése a jogosult lakóhelyéhez legközelebb eső ellátást nyújtó személynél, vagy intézménynél), gyermekvédelmi **szakellátások** (családjából kiemelt gyermeknek családot pótló, teljes ellátás nyújtása). Az **alapellátások** a következők: **gyermekjóléti szolgáltatás, gyermekek napközbeni ellátása, gyermekek átmeneti gondozása**.

A személyes gondoskodást nyújtó ellátások biztosítása az önkormányzatok feladata, a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló **2011. évi CLXXXIX törvény** szerint. A helyi önkormányzatok rendeletet alkotnak: az önkormányzat által biztosított személyes gondoskodás formáiról; az igénybevételhez szükséges kérelem benyújtásának módjáról, elbírálásának szempontjairól; az intézményvezető hatáskörébe tartozó ellátásokról; fizetendő térítési díjakról, csökkentésének és elengedésének módjairól.

A személyes gondoskodás igénybevétele általában önkéntesen, kérelem alapján történik. Ha a gyermek védelme önkéntes igénybe vétellel nem biztosított, a gyámhatóság kötelezhet arra.

GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLATOK

A **gyermekjóléti szolgálatok** a települési önkormányzat gyermekjóléti szolgáltatás feladatait végző önálló intézménye; családsegítő szolgálat; egészségügyi vagy nevelési-oktatási intézmény. Szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegység. Külön jogszabályban meghatározott képesítési előírásoknak megfelelő személy foglalkoztatásával biztosítja ellátási kötelezettségét. A gyermekjóléti szolgálat szervezési, szolgáltatási, gondozási feladatokat végez. A gyermekjóléti

szolgáltatás feladatain túl folyamatosan figyelemmel kíséri a településen élő gyerekek szociális helyzetét, veszélyeztetettségét, meghallgatja a gyerekek panaszát, megteszi a szükséges intézkedéseket.

A gyermekjóléti szolgálat gondozási tevékenysége			
Időszak	Gyermekjóléti szolgáltatás - Gondozott gyerekek száma összesen (fő)	Gyermekjóléti szolgáltatás - Speciális szolgáltatást igénybe vevő gyermekek száma (fő)	Gyermekjóléti szolgáltatás - Prevenációs szolgáltatást igénybe vevő gyermekek száma (fő)
2010. év	145 377	60 504	195 372
2011. év	151 204	64 025	171 138
2012. év	145 324	65 069	162 966
2013. év	140 843	57 562	140 340
2014. év	139 287	41 815	114 445

Forrás: Infoszolg/KSH

A **gyermekjóléti szolgáltatás** a gyermek érdekeit védő speciális személyes szociális szolgáltatás, a szociális munka módszereinek és eszközeinek felhasználásával. A gyermekjóléti szolgálat tájékoztatja a gyerekeket és családjaikat a jogaikról, támogatásokról, valamint igénybevitelük módjáról. Családtervezési, pszichológiai, nevelési, egészségügyi, mentálhigiénés és a káros szenvedélyek megelőzését célzó tanácsadást végez vagy megszervezi az ezekhez való hozzájutást. Támogatja a válság helyzetben lévő anyát, gyerekeket. Szabadidős programokat szervez, és segíti a családokat hivatalos ügyeik intézésében.

A **gyermek veszélyeztetettségének megelőzése** érdekében a gyermekjóléti szolgáltatás feladata: a gyermekvédelmi jelzőrendszer működtetése, szervezése, tevékenységük összehangolása; gyermekvédelmi hatóságokkal való együttműködés; a veszélyeztetettséget előidéző okok feltárása, megoldási javaslat készítése. A gyermekjóléti szolgálat tájékoztat az egészségügyi intézményeknél működő inkubátorokról, a gyermek örökbefogadásának lehetőségéről.

A **kialakult veszélyeztetettség megszüntetése** érdekében családgondozással elősegíti a gyermek problémáinak rendezését, családban jelentkező működési zavarok ellensúlyozását, segíti megoldani a családi konfliktusokat, különösen válás, gyermekelhelyezés, kapcsolattartás esetében. Indokolt esetben a gyermek érdekében ellátások, szolgáltatások igénybevitelét, illetve hatósági beavatkozásokat kezdeményez: védelembe vételt,

ideiglenes hatályú elhelyezést, átmeneti és tartós nevelésbe vételt.

Javaslatot készít a gyermekvédelembe vételére, illetve a családi pótlék természetbeni formában történő nyújtására; a gyermek tankötelezettsége teljesítésének előmozdítására; a gyermek családjából történő kiemelésére, a leendő gondozási helyére vagy annak megváltoztatására.

Védelembe vétel esetén elkészíti a gondozási-nevelési tervet, amennyiben a gyámhatóság a családi pótlék természetben történő felhasználásáról dönt, a gyámhatóság megkeresésére pénzfelhasználási tervet készít. Szervezi, és működteti a helyettes szülői hálózatot.

A **kiemelt gyermek visszahelyezése** érdekében a biztosítja családgondozást a gyermekvédelmi szakszolgáltatást végző intézménnyel együttműködve. Segíti a gyermekvédelmi szakember munkáját, felkérés esetén környezettanulmányt készít. A települési önkormányzatnál új ellátások bevezetését kezdeményezi. Továbbá biztosítja a gyermekjogi képviselő munkavégzéséhez szükséges helyiségeket, valamint részt vesz a külön jogszabályban meghatározott Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok munkájában.

A sokrétű feladatkör is mutatja, hogy a gyermekjóléti szolgálatnál dolgozók jelentős leterhelésnek vannak kitéve. A [Magyar Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesületének elnöke szerint](#) az anyagi megbecsülés hiánya miatt állandó szakember hiánnyal küzdenek. Átlagosan **40 család jut egy szakemberre. Országosan mintegy 140 ezer gyermeket látnak el évente.** További probléma a családok elhelyezést nyújtó intézmények kapacitáshiánya. A törvénymódosítások nem tartalmazzak létszámbővítést.

A törvény a megye jogú városoknak írja elő a **gyermekjóléti központ** működtetését, amely az általános szolgáltatási feladatokon túl: utcai és lakótelepi szociális munkát, kapcsolattartási ügyeletet, kórházi szociális munkát, készenléti szolgálatot biztosít. A gyermekjóléti szolgáltatás

Családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok										
Év	Családsegítő szolgálatok					Gyermekjóléti szolgálatok				
	szervezeti egység	szolgálatot működtető település	ellátásba bevont település	foglalkoztatott	szolgáltatást igénybe vevő	szervezeti egység	szolgálatot működtető település	ellátásba bevont település	foglalkoztatott	szolgáltatást igénybe vevő gyermek
2010	714	652	2 297	2 993	465948	807	754	2 334	3 326	145377
2011	704	646	2 327	2 928	463879	782	759	2 387	3 311	151204
2012	654	597	2 438	2 596	280758	686	639	2 514	2 955	145324
2013	630	582	2 448	2 560	436976	663	621	2 573	2 906	140843
2014	623	577	2 407	2 561	398542	643	612	2 547	2 926	139287

Forrás: Infoszolg/KSH

igénybevétele ingyenes. A Fővárosban ez a Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat ([TEGYESZ](#)).

Gyermekjóléti szolgálatot, gyermekjóléti központot egyház és más nem állami fenntartó is működtethetett. A 2016. január 1-étől hatályos törvénymódosítás már nem engedi a gyermekjóléti központ feladatainak egyházi fenntartóval kötött ellátási szerződés útján történő biztosítását.

2005-től önkormányzatok társulási formában is elláthatják a gyermekjóléti feladatokat. A kis lélekszámú önkormányzatok előnyben részesítik ezt az ellátási formát, mert több szakemberek által, magasabb színvonalú ellátást tudnak nyújtani. Egy családgondozó általában több település gyermekjóléti szolgáltatás feladatait látja el.

2016. január 1-től a családsegítés csak gyermekjóléti szolgáltatással integráltan – egy szervezeti és szakmai egységben – működhet: települési szinten: **család- és gyermekjóléti szolgálat**,

járásin a **család- és gyermekjóléti központ** keretében – továbbra is önkormányzati feladatként.

A változtatások célja a gyermekvédelem megerősítése, a párhuzamos ügyek egyesítése, a veszélyben lévő gyermekek hatékonyabb kiszűrése. A gyermekek és a családok problémáival így egy helyen foglalkozhatnak. Minden járási székelyen gyermekjóléti központot kell létrehozni, amely a szolgálatok működését összefogja, ellenőrzi. Jelenleg 48 gyermekjóléti központot finanszíroz az állam, ezek száma 2016-tól a tervek szerint megötszöröződik, 198-ra növekszik.

A települési önkormányzatoknak 2015. október 31-éig felül kell vizsgálniuk a családsegítés, illetve a gyermekjóléti szolgáltatási feladatok ellátásának módját, szervezeti kereteit és az ellátási szerződést. A gyermekjóléti szolgálatok új feladatként jelenik meg a szociális diagnózis felállítása, 2017-től a lakhatást igénybevevők után követése, 2018-tól pedig az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység.

Források:

- Gyermekvédelmi jelzőrendszer [KSH 2011](#)
- Családsegítő szolgálatok 2000–2011 [KSH 2012](#).
- A szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások igénybevevői [Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal 2013](#).
- Gulyásné dr. Kovács Erzsébet: A gyermekvédelmi szakellátás iránti szükséglet és az ellátási kínálat – [TEGYESZ 2013](#).
- Tájékoztató a törvénymódosításokról EMMI [Szociális és Gyermekjóléti Szolgáltatások Főosztálya 2015](#). július
- Várólisták az átmeneti otthonokban – Magyar Nemzet, 2015. november 3. (1,4. oldal)
- [2015/33. Infojegyzet](#): Gyermekvédelem

Készítette: Máté Olga
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

ORSZÁGGYŰLÉS HIVATALA
KÖZGYŰJTEMÉNYI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI IGAZGATÓSÁG

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486